
**Các di sản văn hóa và thiên nhiên –
một nguồn quan trọng
giúp cho việc học tập suốt đời**

PGS.TS Nguyễn Văn Huy
Ths. Phạm Kim Ngân
(Trung tâm Di sản các nhà khoa học Việt Nam)

Đặt vấn đề

- Các di sản chứa đựng trong hệ thống bảo tàng, di tích ở Việt Nam khá phong phú. Nhiều di sản văn hóa vật thể và phi vật thể, di sản thiên nhiên đã được các tổ chức quốc tế công nhận.
  - Nhà nước Việt Nam đã có những chính sách đầu tư cho việc tôn tạo hệ thống di tích, nâng cấp và xây dựng mới nhiều bảo tàng quốc gia, bảo tàng chuyên ngành và bảo tàng địa phương
-

Vấn đề đặt ra là:

- Nguồn tri thức vô giá này đã được sử dụng cho việc học tập như thế nào ở Việt Nam hiện nay?
  - Tại sao vấn đề tiếp cận di sản như một nguồn để học tập chưa được các cơ quan, tổ chức xã hội cũng như người dân quan tâm và đầu tư đúng mức cả về định hướng chiến lược lẫn phương pháp thực hiện?
  - Định hướng khai thác nó trong tương lai như thế nào để phục vụ cho mục tiêu nâng cao dân trí và để mở thêm một cánh cửa giúp cho việc học tập của các tầng lớp nhân dân?
  - Những cơ hội và thách thức nào trong việc tiếp cận di sản cho việc học tập suốt đời ở Việt Nam?
-

Nội dung báo cáo: 3 vấn đề

1. Thực trạng vấn đề tiếp cận di sản và các thiết chế liên quan đến di sản hiện nay cho việc học tập ở Việt Nam
  2. Nguyên nhân của việc di sản chưa được khai thác đúng mức cho mục đích học tập, nâng cao dân trí ?
  3. Một số kinh nghiệm đầu tiên với việc tiếp cận di sản trong học tập suốt đời ở Việt Nam
-

---

1. Thực trạng vấn đề tiếp cận di sản và các thiết chế liên quan đến di sản hiện nay cho việc học tập ở Việt Nam

- Các cơ quan, tổ chức xã hội ở Việt Nam hiện nay cũng như đa phần công chúng cả người lớn và người trẻ đều chưa biết sử dụng các thiết chế văn hóa để giúp cho việc học tập và nâng cao trình độ hiểu biết về nhiều lĩnh vực khác nhau.
  - Công chúng Việt Nam chưa có thói quen đi thăm bảo tàng hoặc tiếp cận các bảo tàng, di tích thông qua việc khai thác sâu các thông tin có ở đây để nâng cao kiến thức cho bản thân mình.
-

---

2. Nguyên nhân của việc di sản chưa được khai thác đúng mức cho mục đích học tập, nâng cao dân trí ?

- Sự nhận thức cổ hủ, phiến diện từ trước đến nay không chỉ của công chúng mà cả của giới lãnh đạo, các nhà giáo dục, rằng: bảo tàng và di tích chỉ là nơi giáo dục truyền thống, giáo dục lịch sử, nâng cao ý thức chính trị và đạo đức.
  - Bản thân những người nghiên cứu và quản lý di sản cũng chưa biết cách tạo ra các công cụ giúp cho xã hội khai thác tốt nhất hệ thống các di sản mà mình đã, đang nghiên cứu và quản lý.
-

Nguyên nhân về phía các bảo tàng và di tích

- Thiếu thông tin cho các hiện vật trưng bày trong bảo tàng, các thông tin cần biết về di tích và các giá trị văn hóa phi vật thể gắn liền với nó.
  - Chưa coi trọng các giá trị tri thức dân gian được kết tinh trong các nghề nghiệp như trồng lúa, đánh cá, trong các nghề thủ công truyền thống cũng như văn nghệ dân gian
  - Trưng bày kém, thiếu hấp dẫn.
  - Công tác truyền thông và marketing yếu. Mới chỉ chú trọng “hướng ngoại” mà ít chú ý “hướng nội”.
  - Chưa quan tâm đến việc xây dựng và mở rộng các website
-

Nguyên nhân về phía nhà trường, ngành giáo dục

- Chưa coi trọng việc dạy học sinh biết cách học những gì ở xung quanh ta; học qua kinh nghiệm của những người nắm giữ di sản và cuộc sống của những người gần gũi , bên cạnh chúng ta; học các di sản gần gũi với học sinh và ở ngay xung quanh trường.
  - Tiếp cận khai thác bảo tàng, di tích đa phần thiếu tính sự phạm. Phần lớn mang tính hình thức.
  - Thiếu kỹ năng, công cụ và phương pháp để sử dụng và khai thác các giá trị di sản trong học tập và giảng dạy
-

Dias nummer 8

NVH1

Nguyen Van Huy; 03-12-2010

---

3. Một số kinh nghiệm đầu tiên với việc tiếp cận di sản trong học tập suốt đời ở Việt Nam

---

Bảo tàng Dân tộc học VN

- Đã chú trọng đến thông tin cho HV trưng bày: tạo được 3 cấp độ thông tin, bao gồm bài viết giới thiệu chung cho cả phần trưng bày, bài viết giới thiệu chung cho từng tủ trưng bày và chú thích giới thiệu từng hiện vật (từ 1997).
  - Là bảo tàng đầu tiên đưa ra kinh nghiệm về mối quan tâm đến việc công chúng học bằng cách trải nghiệm. Mà trải nghiệm trong chính trưng bày và các hoạt động thường xuyên của Bảo tàng là một trong những điểm quan trọng để khai thác các giá trị di sản trong quá trình học tập suốt đời
-

Trung bày và giao lưu
với người La Ha

 BẢO TÀNG DÂN TỘC HỌC VIỆT NAM
Phòng Giáo dục

Chương trình giáo dục dành cho trẻ em và gia đình
“TRẺ EM VÀ CÂY THUỐC NAM”

- * Khám phá trưng bày về cây thuốc nam
- * Tô mẫu các loại cây thuốc nam
- * Trò chơi đồ vui về công dụng của các loại cây thuốc nam

*Xin mời hãy nhận tờ câu hỏi, đi thăm phòng trưng bày,
vườn thuốc nam và góc khám phá để trả lời !*

NHÀ VIỆT

Trung bày về cây thuốc nam

Vườn cây thuốc nam

2. Xem trưng bày

Người Đại Yên giới thiệu về cây thuốc nam

3. Xem vườn thuốc nam

4. Tìm câu trả lời qua hoạt động khám phá

Góc khám phá về cây thuốc nam

Câu hỏi khám phá

1. Nhận tờ câu hỏi khám phá

Chương trình dành cho trẻ em và
gia đình: Trẻ em và Cây thuốc Nam

-
- Bảo tàng DTH VN cũng thường tổ chức các cuộc thuyết trình, tọa đàm của các chuyên gia gắn với các trưng bày hay hoạt động trình diễn, biểu diễn.
  - Tuy nhiên cử tọa vẫn thường chỉ là sinh viên được mời theo thông báo cho lớp, cho trường mà chưa lồi cuốn được đông đảo công chúng khác
-

Một số dự án về GDĐS

- Chương trình Văn hóa của Văn phòng UNESCO tại Hà Nội cũng đã khuyến khích thực hiện một số dự án học tập và giáo dục di sản với các đối tác khác nhau ở Việt Nam.
-

Dự án “*Crafts in classroom*” thực hiện 2003 và 2004

- Dự án phối hợp với BTĐTHVN tổ chức các lớp học cho thanh thiếu niên. Thông qua các lớp này, các em đã được hướng dẫn tham quan, tự khảo sát làng gốm Phú Lãng, tiếp xúc phỏng vấn với những người thợ gốm trong làng, học kỹ thuật truyền thống nặn gốm và trang trí trên đồ gốm của thợ thủ công từ làng gốm Phú Lãng và một nghệ sĩ làm gốm chuyên nghiệp

Dự án Dự án phát triển du lịch bền vững ở Quảng Nam (2009 – 2011)

Lớp hướng dẫn làm các mẫu
mã mới cho các sản phẩm thủ
công cho nhiều đối tượng khác
nhau

Dự án: "*Liên kết với nhà trường phát triển giáo dục di sản ở bảo tàng, di tích và các điểm văn hoá - lịch sử ở Hà Nội*" (2010-2011).

Một nhóm dự án tìm hiểu về di sản chùa Láng để tích hợp vào chương trình học tập cho học sinh lớp 1

- Mục tiêu lớn nhất của dự án là tạo ra một phương thức mới để nhà trường, ngành giáo dục khai thác một cách hiệu quả các bảo tàng, di tích và các điểm văn hoá-lịch sử ở gần hay ở xung quanh nhà trường.

Trung tâm Di sản các nhà khoa học Việt Nam

- Mở rộng website về di sản.
  - Trung tâm xây dựng một trang thông tin điện tử tổng hợp (cpd.vn) nhằm:
    - (i) Tạo một cơ sở tư liệu, dữ liệu phục vụ trên mạng cho các hoạt động nghiên cứu, học tập, cho học sinh, sinh viên, nhà văn, nhà nghiên cứu lịch sử và những ai quan tâm tới lịch sử của đất nước, của các ngành khoa học thông qua di sản của các nhà khoa học.
    - (ii) Mở ra các cấp thông tin cho độc giả trong và ngoài nước tìm hiểu về sự phát triển của các ngành khoa học thông qua di sản của các nhà khoa học.
    - (iii) Tạo một diễn đàn giao lưu, trao đổi về các nhà khoa học
-

Kết luận

- Phần lớn các hoạt động giáo dục thông qua di sản và bảo tàng mới dừng lại ở đối tượng là học sinh và thế hệ trẻ. Đa phần các bảo tàng còn chưa làm tốt công tác này; chưa có người và tổ chức chuyên trách cho công tác phát triển các chương trình giáo dục ở bảo tàng.
-

Cần nhận thức được:

- giáo dục di sản không phải chỉ là giáo dục truyền thống, lịch sử mà là sự giáo dục đa dạng, cả khoa học tự nhiên lẫn khoa học xã hội;
  - giáo dục di sản có khả năng tích hợp với nhiều môn học khác nhau trong nhà trường.
  - Giáo dục di sản khuyến khích cả sự kết nối giữa các thế hệ, học sinh với phụ huynh, với các tình nguyện viên và những người nắm giữ di sản địa phương...
-

Nhà trường và ngành giáo dục

- Chưa làm tốt việc khai thác bảo tàng, chủ yếu là hình thức, chưa biết lấy bảo tàng là nơi tích hợp cho việc củng cố và mở rộng kiến thức tất cả các môn học trong nhà trường.
  - Vì vậy, ngành giáo dục cần thay đổi lại căn bản cách tiếp cận với bảo tàng và di sản. Có vậy mới có thể đào tạo được một thế hệ mới có phương pháp tiếp cận đúng đắn/ hợp lý với di sản và bảo tàng, giúp cho họ một công cụ, một phương hướng để học tập suốt đời.
-

Các bảo tàng và di tích

- Làm thế nào để những người lớn tuổi tự nguyện đến với bảo tàng ? Làm thế nào để có nhiều gia đình đưa con em đến bảo tàng, di tích và các di sản khác ? Ở đây vẫn còn nhiều lúng túng và chưa được quan tâm đúng mức.
  - Điều quan trọng hàng đầu hiện nay là cần có biện pháp nâng cao chất lượng trưng bày và hàm lượng thông tin trong các bảo tàng và di tích, làm cho những nơi này không những thực sự hấp dẫn, cuốn hút người xem mà còn là những trường học thực tế để bất cứ ai đến đó cũng có thể học được những điều rất bổ ích cho cuộc sống, công việc của mình
-

-
- Một trong những vấn đề cấp bách đặt ra hiện nay là phải cấp tốc xây dựng/thiết lập phương pháp tiếp cận học tập suốt đời cho người lớn đối với các loại hình di sản và bảo tàng.
  - Hiện chưa có một tổ chức nào đứng ra nghiên cứu, xây dựng và thiết kế những bộ công cụ nhằm hướng dẫn khai thác các giá trị di sản, bảo tàng một cách hữu hiệu nhất phục vụ cho việc học tập suốt đời v.v
-

Ngành Văn hóa và ngành Giáo dục cần phối hợp để phát triển không những về chương trình, phương pháp mà cả về nguồn nhân lực thực hiện để:

- Tìm kiếm các biện pháp hữu hiệu nhằm nâng cao nhận thức xã hội, của mỗi người về những cơ hội học tập thông qua di sản và bảo tàng.
  - Cần thiết phải sớm xây dựng một số mô hình học tập suốt đời cho người lớn ở các môi trường khác nhau (như nông thôn, thành phố, ven biển, miền núi, các dân tộc...) thích hợp với các loại hình khác nhau như di tích, bảo tàng, di sản thiên nhiên và những di sản sống hoạt động từ các ngành nghề, lĩnh vực khác nhau. Từ những mô hình này, rút kinh nghiệm mà mở rộng dần ra trong cả nước.
-

-
- Việc học này có thể ở mọi nơi, mọi lúc và thích hợp mà không phân biệt trình độ, lứa tuổi, giới tính, dân tộc. Cơ hội để nâng cao tri thức qua di sản là rất lớn vì vậy có thể đưa ra một thông điệp mới cho xã hội là:

“Hãy nắm lấy cơ hội nâng cao dân trí từ các di sản và bảo tàng”.

Một số giải pháp mang tính định hướng

- Giải quyết vấn đề khái niệm, nhận thức: thế nào là học suốt đời; phương pháp học tập và học tập suốt đời từ bảo tàng, từ di sản. Bộ Giáo dục, UNESCO cần có công cụ và chiến lược truyền thông về vấn đề này.
  - Mọi thiết chế văn hóa quản lý di sản nhất thiết phải có chương trình giáo dục, phải coi việc nghiên cứu xây dựng chương trình giáo dục là nhiệm vụ hàng đầu để triển khai chiến lược học suốt đời.
  - Thiết lập mạng lưới hợp tác giữa các cơ quan giáo dục và văn hóa để thực hiện chiến lược học suốt đời.
  - Ngành Bảo tàng phải phát triển, kiện toàn củng cố về loại hình bảo tàng, chất lượng bảo tàng và nguồn lực con người cho việc thực hiện chiến lược học suốt đời.
-